

ЗНАЧЕННЯ ПЕРЕД ПРОЄКТНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ПИТАННЯХ ЗБЕРЕЖЕННЯ АРХІТЕКТУРНОЇ СПАДЩИНИ.

Іванова І.М.

(Одеська державна академія будівництва та архітектури)

Діяльність пов'язана з охороною пам'яток та збереження архітектурно-містобудівної спадщини в Україні ґрунтувалась на засадах, розбудованих у другій половині ХХ ст., у 90х годах ХХІ почала розгортатись в умовах ринкової економіки. Незважаючи на наявність низки чинних Законів України, теоретичне та методичне опрацювання засад розробки історико-містобудівної документації, ситуація щодо збереження архітектурно-містобудівної спадщини є загрозливою. Навіть наявність всього пакету документації не є запорукою й гарантією збереження архітектурно-містобудівної спадщини міст. Як показала практика більш менш успішно проекти реставрації, реконструкції реновації втілюються у життя коли спадщина знаходиться у володінні одного- двох власників. Коли будівля має багато співвласників, навіть питання підтримання її технічного стану конструкцій, інженерних мереж є проблемою. Такі програми розвитку, наприклад, як добудова мансардних поверхів у разі використання фінансування зацікавлених інвесторів натикаються на законодавчі перепони та їх не узгодження в правовому полі. Хоча за рахунок саме таких програм може відбуватися і підтримання технічного стану будівлі і заміна мереж, ремонт фасадів, відтворювання їх автентичних деталей. Невеликі прибутки таких інвесторів нівелюються за рахунок збільшування термінів проектування та тяжких узгоджень у разі відсутності якісних перед проектних досліджень та комунікацій що до узгодження сторін. Багато питань не вирішуються у існуючому юридичному законодавчому полі. Часто це закінчується руйнуванням будівлі та повною втратою її автентичності.

Для процесу збереження архітектурно-містобудівної спадщини історичного міста необхідна атмосфера співробітництва міської влади, бізнесу та громадських структур, що забезпечить реалізацію ефективної діяльності у сфері збереження культурної спадщини. Для успішного просування такої діяльності необхідно розглядати не лише об'єкт архітектурно-містобудівної спадщини, але й позиції суб'єктів, що опікуються спадщиною -державних управлінців, що здійснюють виявлення, облік та реєстрацію пам'яток у Державному реєстрі; інтелектуальних авторитетів, наукових установ, індивідуальних експертів, краєзнавців, менеджерів туристичного бізнесу, які своїми зусиллями надають цінності об'єктам спадщини. Складніше що до

позицій ініціаторів інвестиційних проєктів, якими охоплюються території з архітектурно-містобудівною спадщиною. Оскільки перш за все вони керуються фінансовими інтересами, мають спрощене уявлення про історичну забудову та розглядають території історичної забудови якнайбільш привабливі для прибуткової нерухомості, а об'єкти спадщини як такі, що потребують знесення. Парадоксально, як результат це часто призводить до зниження вартості новобудов.

Цивілізоване співробітництво можливе лише за умов розуміння інвестором загальної культурної цінності архітектурно-містобудівної спадщини. Прояви меценатства, волонтерства існують, але вони рідкісні та проявляються і разі недостатнього фінансування чи виникнення проблем вже на стадії будівельних робіт. Слід зазначити, що такі проблеми виникають у разі недостатнього опрацювання перед проєктних досліджень, їх аналізу та відсутності комунікацій сторін на цьому етапі, у тому числі і з громадськими структурами. Часто замовник не приділяє цьому етапу достатньо уваги, економить на фінансуванні.

Саме перед проєктні дослідження об'єктів архітектурно-містобудівної спадщини не тільки складають базу для формування проєктного завдання, а ще є відправної точкою для початку комунікацій та узгодження позицій. На цьому етапі вкрай важлива виробка перед проєктних пропозицій стосовно об'єктів реконструкції, реновації, ревіталізації. Якісно проведені перед проєктні дослідження, варіативність перед проєктних пропозицій дозволяє інвестору визначитись з обсягом фінансування, термінами проведення робіт, трудовими витратами. Проєктувальники на базі таких досліджень можуть визначати окремі питання для узгодження позицій з владою, інвестором та громадськістю. Заходи по збереженню архітектурно-містобудівної спадщини не можуть працювати ефективно без постійної підтримки громадських спільнот. Комплексний підхід до проведення та аналізу перед проєктних досліджень має призвести до формування окремих програм по розвитку міста у контексті збереження архітектурно-містобудівної спадщини. Тобто, маєтсья на увазі, що *перед проєктні дослідження потрібно проводити постійно та формувати базу даних для розгортки таких програм*. Ця робота має вестись у законодавчому юридичному полі, яке вже потребує корегування, бо як показала практика довгострокова консервація об'єктів, відкладання реставраційних та інших робіт через юридичні припони може призвести до незворотних процесів у їх технічному стані.

Дуже важлива наявність таких досліджень та програм у історичній зоні де порушена композиційна цілісність сприйняття забудови, існуючи будівлі не відповідають критеріям, що до їх збереження та

технічного стану. Формування перед проектних пропозицій панорамних розгортки вулиць, чи їх фрагментів на базі більш глибоких досліджень є запорукою недопущення хаотичної, стихійної забудови. Це стосується перш за все великих міст, де сформовані вже правоохоронні зони та є перелік пам'яток архітектури.

На сучасному рівні не вирішується питання транспортних комунікацій у таких історичних містах як Одеса, наприклад. Вирішення цієї проблеми теж потребує серйозних ґрунтовних досліджень можливо з використанням підземних просторів. Адже зараз проблема транспорту вирішується завдяки скорочення переміщень громадян, що працюють дистанційно на тлі воєнного стану, учнів шкіл та інших учбових закладів.

Зрозуміло, що враховуючи вартість таких робіт та кризовий стан країни, така діяльність може відбуватись лише в якомусь скороченому обсязі, та вона вкрай потрібна. Кількість спеціалістів у цій сфері діяльності об'єктивно скорочується на тлі тривалих процесів руйнування економіки країни. Наявність перспективних планів та програм, що до розвитку міста, ознайомлення з ними широкої громадськості, обговорювання, виявлення перепон у юридичному полі є запорукою розгортання перспектив, що до молоді, яка має їх бачити та втілювати у життя. Є розуміння того що, навіть за умов початку необхідного фінансування відновити наукову та проектну базу спеціалістів буде важко, бо навчання, набуття професіоналізму це тривалий процес який відбувається не тільки в стінах вишів, а і у практичній діяльності. Крім того, ми маємо довгостроковий період у декілька років, коли навіть необхідні заходи по збереженню нашої спадщини та її експлуатації не втілювались; тут слід зауважити, навіть поточний ремонт пам'яток архітектури має відбуватись під наглядом спеціалістів. Для збереження нашої спадщини за підтримки громадян міст потрібно формувати бюджети на місцевому рівні, та мати державну підтримку, вже зараз вирішувати законодавчі питання, які заважають ефективній співпраці всіх учасників, що опікуються нею, відновлюють, відбудовують, відкривають нові перспективи розвитку міста.

Зараз ми опинились на межі, за якою можуть виникнути незворотні втрати нашої культурної спадщини, і як наслідок втрату таких сформованих конструктів ідентичності міст, як образ міста, знакові місця, локальні міфи, локальні історії, міські символи та втрату усвідомлення мешканцями унікальності свого міста. Звертаючись до теоретичних аспектів міської ідентичності, хочеться виділити такий параметр як практичний потенціал ідентичності — здатність міської спільноти до самоорганізації. Наша задача - його не втратити.